

הרב שלמה יוסף זיין (ז"ל)
עורך "אנציקלופדיה תלמודית"
זקן רבני חב"ד באה"ק

הוצאת ספרים

הוצאת ספרים

הוצאת ספרים

גדרה של תשובה

הוצאת ספרים

הוצאת ספרים

על כל עוונותיו עד שמגיע לידי דרגת בעל תשובה שאמרו עליו: במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם.

ואמרתי להביא אסמכתא, ולפענ"ד היא אסמכתא יפה, לדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א מפסוק בתורה (תשא לג, יט): "וחנתי את אשר אחון וריחמתי את אשר ארחם" והנה המילים "את אשר אחון... את אשר ארחם" לכאורה הם קשי הבנה מה רוצה לומר בזה? ומכבר אמרתי לפרש עפ"י מה שכתב אדמו"ר הזקן באגרת התשובה (פרק יא) בפירוש הברכה והשבח "חנן המרבה לסלוח", אשר לכאורה מה שבח להקב"ה שהוא סולח והרי כל אדם שחטא לחבירו ובקש לסלוח לו חייב עפ"י דין לסלוח לו מיד ואם אינו סולח הרי הוא אכזרי, ואם בקש ממנו ג'פ ולא מחל לו שוב אינו צריך לבקש ממנו והגבועונים שלא רצו לסלוח לשאול גזר עליהם דוד שלא יבואו בקהל ה' וא"כ מה השבח להקב"ה שהוא סולח? אלא השבח הוא ש"מרבה לסלוח", כי כשיחטא איש לרעהו פעם ראשונה הוא סולח לו אבל פעם שניה קשה מאוד שימחול לו ומכל שכן פעם שלישית ורביעית אבל הקב"ה אינו כן כי הוא מרבה לסלוח שאע"פ שיחטא עוד פעמים רבות יסלח לו כי הסליחה היא ממדותיו של הקב"ה וכשם שהוא אין סוף ובלי קץ כך אין קץ וסוף למידותיו (ראה ג'כ שער היחוד והאמונה פ"ח) וזהו "המרבה לסלוח".

ועפ"י יתפרש "וחנתי" את אשר אחון (ורחמתי) את אשר ארחם" כפשוטו: אע"פ

בשנת תשל"ז התפרסמה בגליון 'הערות התמימים ואנ"ש' שהופיע על ידי שלוחי כ"ק אדמו"ר שליט"א לירושלים העתיקה הערה מפרי עטו של הגאון החסיד הרש"י זיין באחת השיחות "לקוטי שיחות" שהופיעה באותה שנה. לכבוד ספר יובל זה הננו יוספים להדפיסו בתוספת הערות המערכת שפורסמו בשעתו באותו גליון.

בלקוטי שיחות אחרי ש.ז. [נדפס בלקוטי שיחות כרך טו"ב שיחה א' לפ' אחרי] סעיפים ט-י חידש כ"ק אדמו"ר שליט"א חידוש גדול שיש תשובה חלקית: יהודי בא לרבש"ע ואומר: אינני יכול עכשיו לעשות תשובה על הכל אבל אני רוצה לעשות תשובה על דברים אחדים המעיקים עלי ביותר – הקב"ה מקבל גם תשובה זאת. ומפרש בזה המשנה האחרונה של מסכת יומא "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", אשר, לכאורה, המלים "את הטמאים" מיותרות, די היה לומר "מה המקוה מטהר אף הקב"ה מטהר וכו'". אלא הכוונה שמטהר אפילו כשנשארים אח"כ טמאים כמו שאמרו במשנה ספ"ג דברכות "זב שראה קרי וכו' צריכין טבילה" אע"פ שהטבילה אינה מועילה אלא לקרי בלבד, ועדיין נשארת עליו טומאת זיבה, כך "המקוה מטהר את הטמאים" שנשארה עליהם טומאה אחרת.

והנה בנוגע לתשובה זהו חידוש גדול שאע"פ שעושה תשובה רק על דברים אחדים שמעיקים עליו ביותר ועל שאר החטאים אינו עושה תשובה כלל בכל זאת הקב"ה מקבל תשובה הזאת. ואח"כ "מצוה גוררת מצוה" וסוף סוף יבוא גם לידי תשובה גמורה

שאצטרך לחון ולרחם (אחון... ארחם) לשון עתיד) ולסלוח עוד פעם ועוד פעם עד אין סוף בכל זאת "וחנותי... וריחמתי".

ויש להביא ראיה לזה מהגרי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים: רבוננו של עולם, מי שעתיד להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר? והוא משיבם: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו. וזהו באשר הוא שם (רש"י וירא כא, יז וכו' במדרשים). שמזה נראה ברור שאע"פ שלעתיד יחטא בחטאים רעים אבל אין דנין את האדם אלא "באשר הוא שם", באותה שעה.

ואמרתי בזה טעם נוסף לזה שקורין פרשת הגר בר"ה מה ענין הפרשה לר"ה – אלא שבר"ה עומדים כל העולם בדרגה של תשובה כי אע"פ שאסור להזכיר חטא ועון בר"ה מ"מ ר"ה הוא ראש וראשון לעשרת ימי תשובה

שעש"ת מתחילים בר"ה אבל הקב"ה הלא יודע שעתידים ישראל לחטוא בכל זאת "באשר הוא שם" מכיון שעכשיו ישראל עושין תשובה – הוא מקבל את תשובתם. ולכן קורין פרשת הגר בר"ה "באשר הוא שם". אלא שקצת קשה ע"ז מלשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. יער"ש.

וזהו "וחנותי את אשר אחון וריחמתי את אשר ארחם" – שיצטרך לחון אותו עוד פעם ועוד פעם ובכל זאת "וחנותי... וריחמתי". ובדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א יומתק זה ביותר: בשעה שעושה תשובה חלקית הרי האדם בעצמו אומר שעדיין צריך לחון ולרחם אותו עוד פעם כי בשעת התשובה גופא הוא אומר מפורש בעצמו שעדיין לא עשה תשובה על הכל ויצטרך לעשות תשובה עוד פעם ובכל זאת "וחנותי את אשר אחון (בעתיד) וריחמתי את אשר ארחם".

(1) לכאורה אין משם ראיה שכשעושים תשובה וגלוי וידוע לפני הקב"ה שאחר כך יחטאו – שהקב"ה מוחל. וממה נפשך: אם סברה פשוטה ודאית היא – איצ"ל לראיה: ואם דבר זה צריך ראיה – הרי בסיפור רישמעאל היה "צדיק" באותה שעה ולא הוצרך לתשובה ולכפרה (ושתי דעות בזה במדרשים אם מפני שלא חטא או מפני שלא היה בן כ' שאינו ראוי לעונשין אע"פ שחטא. ראה תורה שלמה לזירא שם, וש"ג).

המערכת

(2) ח"ל: ומה היא התשובה... ויעיד עליו ידוע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. שמזה משמע שהתשובה היא דוקא כשהקב"ה מעיד עליו שלא ישוב כו' משא"כ כשגלוי וידוע לפני הקב"ה שיחזור ויחטא.

והנה הכסף משנה והלחם משנה שם פירשו (לא שהקב"ה יעיד עליו כו' כ"א) שהוא לוקח את הקב"ה לעד שיעיד עליו וכו' והיינו שהחלטתו תקיפה כל כך שהוא מעיד עליו את הקב"ה כו'. ועפ"י אינו קשה כל כך מהרמב"ם על המבואר בפנים כי יתכן שאע"פ שבשעת התשובה החלטתו תקיפה אח"כ נחלשת וכו'.

ולכן דייק הגרשיי (שליט"א) (ז"ל) בלשונו והדגיש יוק"ק... מלשון הרמב"ם "שכלשון הרמב"ם לא משמע כפירוש הכס"מ והלח"מ. וראה ג"כ ס' דברי ירמיה (מאת ר' ירמיה אב"ד וורבוי ואוהעל בנו של מחבר ספר שער תורה (תקע"א – תרל"ד) – נדפס לראשונה בשנת תרל"ה) על הרמב"ם שם שכתב שאין פירושם מתיישב בלשון הרמב"ם. ואכמ"ל.

אגב: במקור דברי הרמב"ם שצריך להעיד עליו ידוע תעלומות ביאר הגרשיי (שליט"א) (ז"ל) ש"ל שהוא מהגמרא יומא פו, ב: ת"ר עבירות שהתודה עליהן יוהכ"פ זה לא יתודה עליהן יוה"כ אחר ואם שנה בהן – צריך להתודות יוה"כ אחר. ע"כ. ולכאורה אינו מובן: אם שנה בהן – דל עבירות שקודם יוה"כ מהכא, וצריך להתודות מחמת העבירות שאחר יוה"כ וא"כ מאי קמ"ל שצריך להתודות יוה"כ אחר?

וכן קשה בב"מ (ל, ב ואילך): החזירה (לבהמה דאבידה) וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה פעמים – חייב להחזירה שנאמר השב תשיבם. ולכאורה למה צריך ריבוי מיוחד דל

12345678910111213141516171819202122232425262728293031323334353637383940414243444546474849505152535455565758596061626364656667686970717273747576777879808182838485868788899091929394959697989910010110210310410510610710810911011111211311411511611711811912012112212312412512612712812913013113213313413513613713813914014114214314414514614714814915015115215315415515615715815916016116216316416516616716816917017117217317417517617717817918018118218318418518618718818919019119219319419519619719819920020120220320420520620720820921021121221321421521621721821922022122222322422522622722822923023123223323423523623723823924024124224324424524624724824925025125225325425525625725825926026126226326426526626726826927027127227327427527627727827928028128228328428528628728828929029129229329429529629729829930030130230330430530630730830931031131231331431531631731831932032132232332432532632732832933033133233333433533633733833934034134234334434534634734834935035135235335435535635735835936036136236336436536636736836937037137237337437537637737837938038138238338438538638738838939039139239339439539639739839940040140240340440540640740840941041141241341441541641741841942042142242342442542642742842943043143243343443543643743843944044144244344444544644744844945045145245345445545645745845946046146246346446546646746846947047147247347447547647747847948048148248348448548648748848949049149249349449549649749849950050150250350450550650750850951051151251351451551651751851952052152252352452552652752852953053153253353453553653753853954054154254354454554654754854955055155255355455555655755855956056156256356456556656756856957057157257357457557657757857958058158258358458558658758858959059159259359459559659759859960060160260360460560660760860961061161261361461561661761861962062162262362462562662762862963063163263363463563663763863964064164264364464564664764864965065165265365465565665765865966066166266366466566666766866967067167267367467567667767867968068168268368468568668768868969069169269369469569669769869970070170270370470570670770870971071171271371471571671771871972072172272372472572672772872973073173273373473573673773873974074174274374474574674774874975075175275375475575675775875976076176276376476576676776876977077177277377477577677777877978078178278378478578678778878979079179279379479579679779879980080180280380480580680780880981081181281381481581681781881982082182282382482582682782882983083183283383483583683783883984084184284384484584684784884985085185285385485585685785885986086186286386486586686786886987087187287387487587687787887988088188288388488588688788888989089189289389489589689789889990090190290390490590690790890991091191291391491591691791891992092192292392492592692792892993093193293393493593693793893994094194294394494594694794894995095195295395495595695795895996096196296396496596696796896997097197297397497597697797897998098198298398498598698798898999099199299399499599699799899910001001100210031004100510061007100810091010101110121013101410151016101710181019102010211022102310241025102610271028102910301031103210331034103510361037103810391040104110421043104410451046104710481049105010511052105310541055105610571058105910601061106210631064106510661067106810691070107110721073107410751076107710781079108010811082108310841085108610871088108910901091109210931094109510961097109810991100110111021103110411051106110711081109111011111112111311141115111611171118111911201121112211231124112511261127112811291130113111321133113411351136113711381139114011411142114311441145114611471148114911501151115211531154115511561157115811591160116111621163116411651166116711681169117011711172117311741175117611771178117911801181118211831184118511861187118811891190119111921193119411951196119711981199120012011202120312041205120612071208120912101211121212131214121512161217121812191220122112221223122412251226122712281229123012311232123312341235123612371238123912401241124212431244124512461247124812491250125112521253125412551256125712581259126012611262126312641265126612671268126912701271127212731274127512761277127812791280128112821283128412851286128712881289129012911292129312941295129612971298129913001

המערכת

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה-